

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Жигайло
Володимир Миколайович

Доктринальні засади зовнішньої політики Дж. В. Буша

УДК 327(73)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2019-4-75-81>

Жигайло Володимир Миколайович
аспірант кафедри міжнародних відносин
Національного університету
«Острозька академія»
вул. Семінарська, 2, Острог,
Рівненська обл., Україна

Стаття присвячена аналізу документів, що складають доктринальні засади зовнішньої політики Сполучених Штатів упродовж першої каденції Дж. В. Буша. Недостатнє висвітлення доктринальних основ зовнішньої політики Вашингтона упродовж 2001–2005 років визначає актуальність даного дослідження. Метою дослідження є аналіз базових документів адміністрації Дж. В. Буша, прийнятих після 2001 року, які визначили зовнішньополітичний курс країни упродовж тривалого часу. Розглянуто засади зовнішньої політики Дж. Буша як продовження політики адміністрації Клінтона, проте вересневі події 2001 року значною мірою визначили зовнішньополітичні пріоритети Білого дому. Доктрину Дж. Буша визначає низка стратегічних документів: Стратегія національної безпеки (2002 р.); стратегія національної оборони (2005 р.); національна воєнна стратегія (2004 р.); інші національні стратегії (стратегія США в XXI столітті (2000 р.); національна стратегія внутрішньої безпеки (липень 2002 р.); національна стратегія для боротьби зі зброєю масового знищення (грудень 2002 р.); національна стратегія з кібербезпеки (лютий 2003 р.); національна стратегія захисту важливих місць інфраструктури 2003 р.); національна стратегія у боротьбі з тероризмом (лютий 2003 р.); стратегія національної контррозвідки США (2005 р.). До цієї групи відносимо і документи оборони США: чотирирічний оборонний огляд 2001 року (QDR 2001); щорічні звіти президенту США та Конгресу (2001–2005 рр.) та виступ президента в ООН. Вищезгадані документи репрезентують концепцію зовнішньої політики, що була краще структурованою і більш цільною, ніж будь-яка інша, розроблена упродовж холодної війни. В основі цієї стратегії було усвідомлення американської сили. Загальною метою американської політики була трансформація моменту впливу в десятиліття миру, процвітання і свободи для США. Окрім боротьби з тероризмом, іще одним вектором зовнішньополітичної доктрини США виступає поширення демократії у світі та дотримання прав людини.

Ключові слова: доктрина, зовнішня політика, США, Дж. В. Буш, стратегія національної безпеки, доктринальні засади зовнішньої політики США.

Вступ. Сучасний період міжнародних відносин зазнає швидких змін, що відбуваються на геополітичній карті світу. Незважаючи на це, провідним актором у сфері міжнародних відносин залишаються Сполучені Штати Америки. Провідна роль Вашингтона в міжнародних відносинах потребує аналізу доктринальних основ зовнішньої політики однієї із сучасних суперпотуг.

Метою даної статті є аналіз базових документів адміністрації Дж. В. Буша, що складають доктрину зовнішньої політики США упродовж 2001–2005 рр. і пояснюють зовнішньополітичні імперативи Вашингтону. Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**: 1) виявити базові документи, що складають доктрину Дж. В. Буша; 2) здійснити аналіз ключових документів стратегій адміністрації Буша, прийнятих упродовж 2001–2005 рр. Пов'язаний із сучасною зовнішньою політикою США, предмет дослідження зумовив відсутність наукових робіт із даної тематики, натомість виявлено експертну аналітику вітчизняних [1; 2; 3] та зарубіжних політиків і політологів [4; 5; 6], що підсилює потребу в даному дослідженні як спробі наукового аналізу проблеми.

Методи. У роботі використано метод історизму, аналітичний метод та системного аналізу,

які сприяли виявленню кінцевих цілей зовнішньої політики адміністрації Дж. В. Буша і базових аспектів міжнародної діяльності США упродовж 2001–2005 рр.

У першій половині 2001 року основою зовнішньої політики Дж. Буша було продовження політики адміністрації Клінтона, проте за відсутності очевидної загрози та конкретних цілей місія США в новому столітті залишалася невизначеною. Вереснева трагедія 2001 року сприяла формуванню концепції зовнішньополітичного курсу. Події 11 вересня підштовхнули адміністрацію до визначення чіткої мети в зовнішній політиці. «Ми у стані війни», – заявив президент Буш на засіданні Ради Національної Безпеки (РНБ) кількома годинами після атак [7, с. 2]. Того ж дня РНБ розробила директиву, що стосувалася дипломатичних та військових аспектів термінової відповіді США на атаки, яка стала підґрунтям стратегії країни на тривалий час. Це був початок формування зовнішньополітичної доктрини президента Буша.

В історії США є чимало документів, що визначали зовнішню політику країни на тривалий час, проте найвагоміший перегляд американської зовнішньої політики за останні 40 років здійснено

в кількох документах, які стали засадничими для зовнішньої політики Буша. Доктрину Дж. Буша визначає низка стратегічних документів: Стратегія національної безпеки (2002 р.); стратегія національної оборони (2005 р.); національна воєнна стратегія (2004 р.); інші національні стратегії (стратегія США в XXI столітті (2000 р.); національна стратегія внутрішньої безпеки (липень 2002 р.); національна стратегія для боротьби зі зброєю масового знищення (грудень 2002 р.); національна стратегія з кібербезпеки (лютий 2003 р.); національна стратегія захисту важливих місць інфраструктури (2003 р.); національна стратегія в боротьбі з тероризмом (лютий 2003 р.); стратегія національної контррозвідки США (2005 р.). До цієї групи відносимо і документи оборони США: чотирирічний оборонний огляд 2001 року (QDR 2001); щорічні звіти президенту США та Конгресу (2001–2005 рр.) та виступ президента в ООН [8]. Вищезгадані документи репрезентують концепцію зовнішньої політики, що була краще структурованою і більш цільною, ніж будь-яка інша, розроблена упродовж холодної війни. В основі цієї стратегії було усвідомлення американської сили. Загальною метою американської політики була трансформація моменту впливу в десятиліття миру, процвітання і свободи для США [9, с. 284].

Результати. Доктрина Буша представлена такими документами (див. рис. 1).

Інші національні стратегії США, прийняті та втілені в життя, охоплюють низку додаткових документів (див. рис. 2).

Одним із базових документів, розроблених і втілених у життя адміністрацією Дж. В. Буша, була Стратегія національної безпеки, основу якої складає американський інтернаціоналізм, під яким розуміють поєднання американських цінностей

і національних інтересів. І як зазначено у вступі згаданого документа, мета Стратегії національної безпеки полягає в тому, щоб зробити світ не просто безпечнішим, але й кращим [10, с. 1]. Традиційно йдеться про свободу та тоталітаризм, мир і безпеку, розвиток дружних дво- та багатосторонніх відносин з іншими країнами світу, водночас захист миру передбачає боротьбу з терористами і авторитарними режимами, що стало особливо актуальним після атак у вересні 2001 року. Для боротьби з тероризмом адміністрація планує використати військову силу, поліпшити обороноздатність країни, залучати правоохоронні органи та розвідку. Уперше в офіційному документі США боротьба з тероризмом оголошена на глобальному рівні без конкретної вказівки тривалості та закінчення. У боротьбі з тероризмом президент Буш очікує підтримки інших країн світу, які поділяють зі Сполученими Штатами спільні цінності [10, с. 1]. Отже, боротьба з тероризмом у глобальному, цивілізаційному вимірі стає не лише доктриною зовнішньої політики США, але й метою зовнішньополітичної стратегії Вашингтона упродовж наступних десятиліть.

З точки зору доктринального підходу в документі актуалізовано чотири ключові теми, пов'язані із загрозою національної безпеки: 1) звучить заклик здійснити превентивні удари (доктрина превентивності) проти ворожих держав і терористичних груп, які мають на меті розроблення зброї масового знищення (ЗМЗ) [11]; 2) зазначено, що США не допустять, щоб будь-яка інша держава кинула виклик її глобальній воєнній силі [12]; 3) висловлено відданість багатосторонній міжнародній співпраці. Водночас адміністрація Білого дому заявляє про те, що в разі необхідності Сполучені Штати без коливань розпочнуть односторонні дії заради захисту національних інтересів і

Доктринальна основа зовнішньої політики Вашингтона упродовж першої каденції Дж. В. Буша

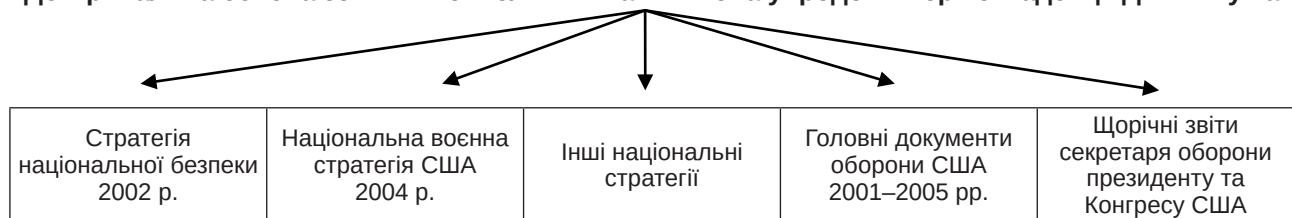

Рис. 1. Доктрина Буша

Інші національні стратегії США 2001–2005 рр.

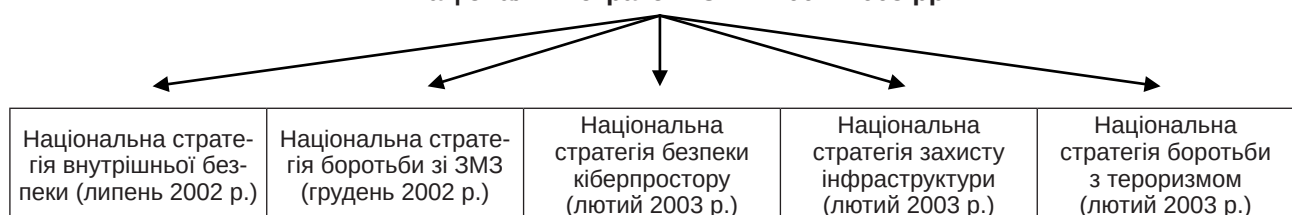

Рис. 2. Інші національні стратегії США

національної безпеки [13]; 4) проголошено мету поширювати демократію та права людини на земній кулі, зокрема і в мусульманському світі [14].

Щоб зменшити напругу у світі, Сполучені Штати мають намір звести до мінімуму загрозу використанні зброї масового знищення. Стратегія боротьби зі ЗМЗ охоплює такі аспекти: 1) активні зусилля протистояти поширенню ЗМЗ; 2) протидію поширенню має стати частиною доктрини зовнішньої політики США; 3) намір стати на заваді країнам-паріям і терористам здобути матеріали чи технології для створення зброї масового знищення. А нещодавня угода «великої вісімки» про 20 млрд. доларів на глобальне партнерство проти поширення ЗМЗ є першим кроком на цьому шляху; 4) фективну реакцію на появу загрози з боку терористів використати ЗМЗ. Америка не дозволить ворогам завдати удар першими; 5) з метою попередити ворожі дії США будуть діяти на випередження. Для цього Вашингтон значно поліпшить розвідувальні можливості, які забезпечать своєчасну та точну інформацію про загрози; координуватиме зусилля із союзниками для адекватної оцінки більш небезпечних загроз; продовжуватиме реформування збройних сил і посилить їхню здатність здійснювати швидкі та точні операції з прогнозованими результатами [11].

Нестабільний характер світ-системи вимагає від США активної участі у міжнародних відносинах. А кожен випадок глобального та регіонального конфлікту буде розглянуто з урахуванням таких стратегічних принципів: 1) Сполучені Штати докладуть зусиль до розбудови міжнародних відносин та інституцій, спрямованих на врегулювання конфліктів, де б вони не виникли; 2) Америка завжди готова допомогти тим, хто готовий змінюватися.

Регіон Близького Сходу є одним із пріоритетних цілей зовнішньої політики США. У Південній Азії американо-пакистанські відносини поліпшилися після того, як уряд Пакистану висловив згоду приєднатися до США в боротьбі з тероризмом. У Західній півкулі Вашингтону вдалося створити гнучкі коаліції з низкою країн – Мексикою, Бразилією, Канадою, Чилі та Колумбією. В Африці у співробітництві з європейськими союзниками США готові допомогти зміцнити слабкі африканські країни. Водночас південноафриканські країни, такі як Кенія, Нігерія та Ефіопія, як регіональні лідери, потребують посиленої уваги США. Координація зусиль із європейськими союзниками та міжнародними інституціями є важливим чинником у конструктивному вирішенні проблем та успішних миротворчих операціях. Африканські державні та субрегіональні організації потребують зміцнення, оскільки вони є початковими засобами нейтралізації транснаціональних загроз на постійній основі [12].

Війна з тероризмом передбачає співпрацю з регіональними партнерами та скоординованих

зусиль задля ізоляції терористів. За потреби Сполучені Штати висловлюють готовність здійснити прямі та тривалі дії з використанням національних і міжнародних сил. Безпосередньо увагу буде зосереджено на терористичних організаціях і групах. За необхідності, скориставшись право самозахисту, Сполучені Штати готові застосувати силу в односторонньому порядку, завдаючи удар на випередження. Америка буде вести планомірну війну проти міжнародного тероризму, зокрема: 1) використовувати особистий вплив та співпрацюватиме з друзями та союзниками, щоб продемонструвати, що всі дії терористів є незаконними, а сам тероризм прирівнюється до піратства та геноциду; 2) підтримувати помірні та сучасні уряди, особливо серед мусульманських країн, задля переконання, що умови та ідеології, сприятливі для тероризму, не знайдуть підтримки та допомоги в жодного народу; 3) погіршувати умови для поширення тероризму; 4) сприяти вільному потокові інформації з метою плекати цілі та ідеї свободи та демократії в тих країнах, якими правлять спонсори глобального тероризму [13]. У боротьбі з тероризмом в Афганістані Вашингтон має намір активно співпрацювати з ООН і неурядовими організаціями та надавати гуманітарну, економічну, політичну та безпекову допомогу у відбудові країни, щоб перетворити її на мирну країну, а не прихисток тероризму.

Іще одним вектором зовнішньополітичної доктрини США виступає поширення демократії у світі та дотримання прав людини. Задля поширення демократичних засад у світі уряд Сполучених Штатів планує втілення таких стратегій: 1) допомогти ресурсами країнам, що започаткували національні реформи. Реформування передбачає гуманітарну допомогу, економічну свободу, боротьбу з корупцією, дотримання прав людини, верховенство права, збільшення інвестицій в охорону здоров'я та освіту; 2) поліпшити ефективність світового банку та інших фінансових організацій із метою підвищення життєвого рівня країн світу, що розвиваються; 3) вимагати підтвердження ефективності наданої допомоги; 4) збільшити кількість допомоги у формі грантів, а не позик; 5) сприяти торгівлі та інвестиціям; 6) підвищити стандарти охорони здоров'я; 7) збільшити фінансування освіти; 8) збільшити допомогу сільськогосподарському сектору [14].

Події 11 вересня не просто підштовхнули США до ревізії зовнішньої політики, але й чітко окреслили загрози безпеки Америки, однією з яких став міжнародний тероризм. На думку адміністрації Буша, стара *стратегія стримування* була неефективною, хоча від неї повністю і не відмовились. Зазначалось, що політика стримування та залякування буде використовуватись там, де це необхідно та доцільно. Зовнішньополітичні

інтереси доповнює внутрішньополітичний аспект – реорганізація інститутів забезпечення зовнішньої політики. Передбачалось доповнити функціонуючі інститути міністерством внутрішньої безпеки. На думку президента, всі діючі інститути потребували змін з урахуванням нестабільної міжнародно-політичної ситуації [15, с. 278].

У 2004 році було опубліковано Національну воєнну стратегію, розроблену під керівництвом Голови Об'єднаного комітету начальників штабів Р. Маєрса. Вона була спрямована на підтримку офіційних документів – Стратегії національної безпеки та Стратегії оборони США. Згаданий документ окреслює шляхи та засоби захисту країни, попередження конфліктів і нападів ворогів. Успіх ґрунтується на трьох пріоритетах: 1) здобути перемогу у війні з тероризмом; 2) розширити здатність воювати об'єднаними силами; 3) реформувати збройні сили США [16, с. 3].

Для досягнення першої мети слід знищити транснаціональну мережу тероризму, виявити зв'язки з державами-спонсорами, знищити їхні бази та попередити поширення тероризму. Друга ціль потребує об'єднаних зусиль всіх видів збройних сил і відомств, організацій, систем і доктрин. США слід посилити співпрацю об'єднаних сил, об'єднати зусилля урядових агенцій і міжнародних партнерів. Третє завдання полягає в терміновому реформуванні збройних сил через пошук нового потенціалу можливостей і розробок нових концепцій у боротьбі з тероризмом.

Кінцева мета Національної воєнної стратегії 2004 року – зміцнити лідерство США у світі, від протистояння з тероризмом у глобальному масштабі до підтримки молодих демократій. У цьому контексті дотримання міжнародних зобов'язань США та партнерство є домінуючими чинниками. І вагомим фактором у вирішенні міжнародних конфліктів виступають Збройні Сили США, які, як зазначено в документі 2004 року, також стоять на захисті національних і спільних інтересів.

Національна воєнна стратегія доповнює не лише Стратегію національної безпеки 2002 року, але й репрезентує Стратегію національної оборони, у якій сформульовано чотири пріоритети на майбутнє: 1) убезпечити США від прямого нападу; 2) здобути глобальну свободу дії; 3) створити безпечні умови для міжнародного порядку; 4) зміцнити союзи та партнерства для боротьби зі спільними викликами [16, с. 1].

Національна стратегія внутрішньої безпеки (липень 2002 р.) доповнює решту прийнятих і затверджених документів. Проголошено першочергову мету – захистити Америку від майбутніх терористичних атак. Національна стратегія внутрішньої безпеки намагається віднайти відповіді на чотири ключові питання: 1) що таке внутрішня безпека і яка її місія; 2) які найважливіші цілі, яких

слід досягнути; 3) що робить виконавча влада задля досягнення поставлених цілей; 4) що слід недержавним організаціям, приватному сектору та громадянам робити для внутрішньої безпеки [17, с. 4]. Сама стратегія власне складається з кількох базових блоків: вступу, сфер першочергової важливості та засад, на яких ґрунтується така стратегія і висновків. У вступі визначено загрози та процес організації захисту. До сфери першочергової важливості відносять розвідувальну діяльність та попередження атак, безпеку кордонів і транспорту, боротьбу з терором всередині країни, захист вразливих місць інфраструктури, захист від катастрофічних загроз, термінову підготовку та відповідь. Розділ основ внутрішньої безпеки охоплює законодавчу діяльність, використання науки та технологій, обмін інформацією та міжнародну діяльність. У висновках виокремлено пріоритети на майбутнє.

Національна стратегія внутрішньої безпеки є першим документом США, спрямованим безпосередньо на захист країни перед глобальними, зовнішніми та внутрішніми викликами, терористичними атаками. Боротьба з тероризмом всередині країни передбачає втілення шести ініціатив, а саме: покращити координацію зусиль між силовими відомствами країни; швидше реагувати на потенційних терористів; продовжувати розслідування та затримання терористів; закінчити реформування ФБР із метою попереджувати терористичні атаки; відслідковувати та реформувати джерела їхнього фінансування; знаходити закордонних терористів і судити їх.

У Національній стратегії внутрішньої безпеки розроблено та заплановано втілити в життя такі ініціативи: попередити використання терористами ядерної зброї; розробити широкий спектр вакцин, антимікробних засобів та антидотів; широко використовувати наукові здобутки та засоби в боротьбі з тероризмом.

Блок основ внутрішньої безпеки нараховує чотири напрями, зокрема: закон (законодавчу діяльність), науку і технологію, обмін інформацією та міжнародну співпрацю [17, с. 2]. У висновках визначено пріоритети у війні з тероризмом: фінансове забезпечення, захист від біологічної зброї, посилення рівня безпеки на кордонах, розширення аналітичних можливостей ФБР, створення технологічно розвинутої систем перетину кордону, збільшення фінансування служби берегової оборони, покращення обміну інформацією між федеральними службами.

Національна стратегія внутрішньої безпеки 2002 р. значно відрізняється за формою та змістом від Стратегії США для XXI століття (грудень 2000 р.), і перша відмінність – концептуальна, вони різняться ключовою метою. Попередня стратегія сформульована під гаслом зміцнення тран-

сатлантичної безпеки, яка значною мірою поширюється на союзників, партнерів та друзів [18], у той час як стратегія 2002 року зосереджена лише на внутрішній безпеці США і лише зрідка згадуються партнери та союзники.

Національна стратегія безпеки кіберпростору, як один із базових документів зовнішньополітичної доктрини, була прийнята в лютому 2003 року. Документ складається із трьох частин: вступу, пріоритетів національної безпеки кіберпростору та висновків. Цей документ є частиною Національної стратегії внутрішньої безпеки. Його доповнює Національна стратегія фізичного захисту базових місць інфраструктури. Мета цього документа – сприяти захисту кіберпростору США від зовнішнього впливу. Стратегія була спрямована на те, щоб зменшити вразливість інформаційних мереж і фізичних активів, що забезпечують їх. Відповідно до мети визначено такі завдання: 1) запобігти кібернетичним атакам, спрямованим проти США; 2) знизити вразливість інформаційної інфраструктури до зовнішнього втручання; 3) мінімізувати втрати і час відновлення після здійснених кібератак [19]. Документ 2003 року передбачає низку ініціатив для гарантії безпеки кіберпростору. Серед них: 1) створення громадсько-приватної структури для відповіді на віртуальні атаки національного рівня; 2) забезпечення розвитку тактичного та стратегічного аналізу кібератак і оцінка рівня вразливості; 3) сприяння розвитку приватного сектору, здатного здійснювати синоптичний огляд функціонування кіберпростору; 4) розширення мережі інформаційного попередження для координації зусиль у кризових ситуаціях; 5) покращення роботи управління національних загроз; 6) координація процесів добровільної участі в розвитку національних планів інформаційного захисту; 7) поліпшення обміну інформацією між громадськими і приватними мережами щодо кібератак, загроз і вразливих місць [19, с. X].

Важливим напрямком кібернетичного захисту є національна безпека та міжнародне співробітництво у сфері безпеки інформаційного середовища. Задля досягнення цієї мети в Національній стратегії безпеки кіберпростору передбачено співпрацю за такими напрямками: зміцнити контррозвідальну діяльність у сфері віртуального простору; поліпшити здатність захисних систем відбивати інформаційні напади; поліпшити координацію зусиль у відповідь на інформаційні атаки в межах національної спільноти; співпрацювати із промисловими та міжнародними організаціями, підтримувати діалог та партнерські відносини, поширюючи глобальну культуру міжнародної безпеки; прискорити формування національної та міжнародної спостережно-попереджувальної мережі для виявлення та попередження інформаційних атак; переконувати інші народи приєднатись до конвен-

ції Ради Європи щодо інформаційних злочинів [19, с. XIII].

Поява такого документа – закономірна, оскільки в 2003 році економіка та національна безпека Сполучених Штатів стала повністю залежною від інформаційних технологій та інформаційної інфраструктури. Інформаційні мережі безпосередньо підтримують діяльність усіх секторів економіки: енергетичного, транспортного, фінансового, банкового, інформаційного та телекомунікаційного, громадського здоров'я, аварійно-рятувального, водного, хімічного, захисту промисловості, продуктового, сільськогосподарського, поштової служби і відправлень. Інформаційна загроза є актуальним питанням національної безпеки. Так, у 1998 році терористи здійснили добре організований системний напад на інформаційні мережі НАСА та низку урядових дослідницьких лабораторій. У 2002 році інформаційна атака під назвою «Code Red» інфікувала сто п'ятдесят тисяч комп'ютерних систем менше ніж за чотирнадцять годин [19, с. 6; 50]. Атаки в інтерактивному інформаційному середовищі створюють загрози на кількох рівнях: 1) користувачів і малого бізнесу; 2) великих підприємств; 3) важливих секторів економіки та інфраструктури; 4) національному; 5) глобальному.

Особливої уваги заслуговує п'ятий пріоритет – «Національна безпека та міжнародне співробітництво». Творці згаданого вище документа визначили роль США як лідера світової спільноти в боротьбі з терористами, зокрема проти інформаційних атак: «Америка має бути готовою об'єднати зусилля світового товариства, працюючи з урядами та промисловими підприємствами, щоб створити безпечне інформаційне середовище, життєво необхідне для розвитку світової економіки та ринків» [19, с. 49].

Ініціативи у сфері міжнародної співпраці охоплюють: інформаційне партнерство з Канадою, Мексикою, Європою, Азією, Південною Америкою. Задля безпеки глобального інформаційного середовища Вашингтон готовий об'єднати зусилля з низкою міжнародних організацій, зокрема: Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), «великою вісімкою» (G8), Асоціацією Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АПЕК), Організацією американських держав (ОАС) та низкою інших організацій, сприяючи координації глобальних зусиль для безпеки інформаційного середовища. Сполучені Штати докладають зусиль для розвитку двосторонніх відносин із Канадою та Мексикою, спрямованих на створення безпечної Північноамериканської кібернетичної зони. Покращення обміну інформації у сфері інформаційної безпеки потребує створення та ефективного функціонування міжнародної мережі, здатної отримувати, оцінювати та поширювати необхідну інформацію на глобальному рівні.

Водночас Вашингтон активно розвиватиме співробітництво, спрямоване на розслідування та покарання інформаційних злочинів. Із цією метою США підписали та дотримуються Європейської конвенції кіберзлочинів, яка визнає інформаційні напади серйозним кримінальним злочином і передбачає застосовувати заходи взаємодопомоги для покращення боротьби з кіберзлочинами в міжнародних відносинах [19, с. 52]. Національна стратегія безпеки кіберпростору 2003 року є першим кроком на шляху до безпеки інформаційних інфраструктур.

Висновки. Аналіз базових безпекових документів свідчить про те, що Стратегія національної безпеки США 2002 року була цілісною доктриною, багатоаспектною, послідовною та спрямованою на забезпечення безпеки і національних інтересів США. Поява цього документа виникла у зв'язку з пошуком відповідей на проблемні питання нових викликів і загроз національній і міжнародній безпеці. Зовнішню політику США доповнює нова концепція – «превентивної оборони». Доктрину Буша складає низка базових документів, спрямованих на захист країни від терористичних атак зі збереженням лідерської ролі США у світі.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні зовнішньополітичних стратегій, підґрунтям яких виступають вищезгадані документи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дашкевич А.В. Еволюція системи доктринального забезпечення зовнішньої політики США повоєнного періоду: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. політ. наук. : спец. 23.00.04. «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку». Київ, 1998. 32 с.
2. Рижков М.М. Доктринальний вибір стратегій зовнішньої політики США: від стримування до глобальної демократизації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. політ. наук. : спец. 23.00.04. «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку». Київ, 2007. 25 с.
3. Оборський О.П. Концептуальне забезпечення американського глобалізму на початку ХХІ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук. : спец. 23.00.04. «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку». Київ, 2008. 16 с.
4. Sasse Ben (Senator). The End of the End of History: Reimagining U.S. Foreign Policy for the 21st Century. *Texas National Security Review*: Vol. 2. Issue 2 (February 2019). P. 102–113.
5. Sicarusa Joseph & Aiden Warren. Presidential doctrines: U.S. national security from George Washington to Barack Obama. Rowman & Littlefield, 2016. 274 p.
6. Gurtov Mel. Superpower on Crusade: The Bush Doctrine in US Foreign Policy. Lynne Rienner Publishers, 2006. 265 p.
7. Balz Dan, Bob Woodward. America's Chaotic Road to War. *The Washington Post*. January 27, 2002. P. 2.

8. Bush George W. Address to the United Nations General Assembly, September 12, 2002. URL : <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html>.

9. Brands Hal. From Berlin to Baghdad: America's search for purpose in the post-Cold War world. Lexington : The University Press of Kentucky, 2008. 416 p.

10. The National Security Strategy of the United States of America. September 2002. Washington, DC. 2002. 32 p.

11. The National Security Strategy of the USA 2002: Prevent Our Enemies from Threatening Us, Our Allies, and Our Friends with Weapons of Mass Destruction / G.W. Bush. June 1, 2002. West Point. URL : <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15425.htm>.

12. The National Security Strategy of the USA 2002: Work with others to defuse regional conflicts / G.W. Bush. May 23, 2002. Berlin, Germany. URL : <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15424.htm>.

13. The National Security Strategy of the USA 2002: Strengthen Alliances to Defeat Global Terrorism and Work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends / G.W. Bush. September 14, 2001. Washington, D.C. URL : <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15423.htm>.

14. The National Security Strategy of the USA 2002: Expend the Circle of Development by Opening Societies and Building the Infrastructure of Democracy / G.W. Bush. March 14, 2002. Washington, D.C. URL : <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15428.htm>.

15. Колобов О.А, Тумина Ю.В. Доктринальные основы внешней политики США при администрациях Дж. Буша-мл. и Б. Обамы. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2012. № 1(1). С. 277–284.

16. National Military Strategy of the United States of America 2004: A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow. R.B. Myers. 2004. URL : <https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/NMS04.pdf>.

17. National Strategy for Homeland Security. July 2002. URL : <https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/hls-strategy02.pdf>.

18. Department of Defense: Strengthening Transatlantic Security – A U.S. Strategy for the 21st Century, Washington. Dec. 2000. URL : <https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/eurostrategy2000.pdf>.

19. The National Strategy to Secure Cyberspace. February, 2003. URL : https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/cyberspace_strategy03.pdf.

REFERENCES:

1. Dashkevych A.V. Evoliutsiia systemy doktrynal'noho zabezpechennia zovnishn'oi polityky SShA povoiennoho periodu: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dok. polit. nauk.: spets. 23.00.04. «Politychni problemy mizhnarodnykh system ta hlobal'noho rozvytku» Kyiv, 1998. 32 s. [in Ukrainian].
2. Ryzhkov M.M. Doktrynal'nyj vybir stratehij zovnishn'oi polityky SShA: vid strymuvannia do hlobal'noi demokratyzatsii: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dok. polit. nauk.: spets. 23.00.04. «Politychni problemy mizhnarodnykh system ta hlobal'noho rozvytku». Kyiv, 2007. 25 s. [in Ukrainian].
3. Obors'kyj O.P. Kontseptual'ne zabezpechennia amerykans'koho hlobalizmu na pochatku KhKhI stolittia: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand.

polit. nauk.: spets. 23.00.04. «Politychni problemy mizhnarodnykh system ta hlobal'noho rozvytku». Kyiv, 2008. 16 s. [in Ukrainian].

4. Sasse Ben (Senator). The End of the End of History: Reimagining U.S. Foreign Policy for the 21st Century // Texas National Security Review: Vol. 2. Issue 2 (February 2019). P.102-113.

5. Sicarusa Joseph & Aiden Warren. Presidential doctrines: U.S. national security from George Washington to Barack Obama. Rowman & Littlefield, 2016. 274 p.

6. Gurtov Mel. Superpower on Crusade: The Bush Doctrine in US Foreign Policy. Lynne Rienner Publishers, 2006. 265 p.

7. Balz Dan, Bob Woodward. America's Chaotic Road to War // The Washington Post, January 27, 2002. P. 2.

8. Bush George W. Address to the United Nations General Assembly, September 12, 2002. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html>

9. Brands Hal. From Berlin to Baghdad: America's search for purpose in the post-Cold War world. Lexington: The University Press of Kentucky, 2008. 416 p.

10. The National Security Strategy of the United States of America. September 2002. Washington, DC. 2002. 32 p.

11. The National Security Strategy of the USA 2002: Prevent Our Enemies from Threatening Us, Our Allies, and Our Friends with Weapons of Mass Destruction / G.W. Bush. June 1, 2002. West Point. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15425.htm>

12. The National Security Strategy of the USA 2002: Work with others to defuse regional conflicts / G.W. Bush.

May 23, 2002. Berlin, Germany. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15424.htm>

13. The National Security Strategy of the USA 2002: Strengthen Alliances to Defeat Global Terrorism and Work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends / G.W. Bush. September 14, 2001. Washington, D.C. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15423.htm>

14. The National Security Strategy of the USA 2002: Expend the Circle of Development by Opening Societies and Building the Infrastructure of Democracy / G.W. Bush. March 14, 2002. Washington, D.C. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ei/wh/15428.htm>

15. Kolobov O.A., Tumina Yu.V. Doktrinal'nye osnovy vneshney politiki SShA pri administraciyah Dzh. Busha-ml. i B. Obamy // Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo. 2012. № 1 (1). S. 277-284. [in Russian].

16. National Military Strategy of the United States of America 2004: A Strategy for Today; A Vision for Tomorrow. R.B. Myers. 2004. URL: <https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/NMS04.pdf>

17. National Strategy for Homeland Security. July 2002. URL: <https://www.Bits.de/NRANEU/others/strategy/hls-strategy02.pdf>

18. Department of Defense: Strengthening Transatlantic Security – A U.S. Strategy for the 21st Century, Washington. Dec. 2000. URL: <https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/eurostrategy2000.pdf>

19. The National Strategy to Secure Cyberspace. February, 2003. URL: https://www.bits.de/NRANEU/others/strategy/cyberspace_strategy03.pdf

Doctrinal foundation of G. W. Bush foreign policy

Zhyhajlo Volodymyr Mykolajovych

Postgraduate Student at the Department of International Relations
National University of Ostroh Academy
Seminars'ka str., 2, m Ostroh, Rivne Region, Ukraine

The article deals with analysis of documents that laid the foundation for the foreign policy doctrine of the United States of America during the first presidential term of G.W. Bush. Doctrinal observation of U.S. foreign policy during 2001–2005 has not been properly studied yet. That's why research of the topic is urgent and timely. The purpose of the research is an analysis of basic official documents of Bush administration published after 2001 that shaped foreign policy course for a lengthy time. The author observed basics of George Bush foreign policy as continuation of foreign policy course conducted by Clinton administration. Events of September of 2001 considerably affected foreign policy priorities of the White House. Bush Doctrine is represented by a number of official documents. Among them: the National Security of the USA (2002); the National Defense Strategy (2005); the National Military strategy (2004); other national strategies in the 21st century. They are accompanied by additional documents, such as National strategy for Homeland Security (2002); National Strategy to Combat Weapon of Mass Destruction (2002); the National Strategy to Secure Cyberspace (2003); the National Strategy for the Physical Protection of Critical Infrastructure and Key Assets (2003); National Strategy for Combating Terrorism (2003); the National Counterintelligence Strategy of the USA (March 2005). Documents from the Department of Defense make up a substantial strategic document pack. Among them Quadrennial Defense Review Report 2001 (QDR 2001), Annual Reports to the President and the Congress (2001–2005) and the speech of G.W. Bush in the UNO. The above mentioned documents represent the conception of the foreign policy course which is much better structured and arranged than any other composed during the cold war period. The core idea of the strategy is the perception and realization of U.S. power. The general purpose of U.S. policy was transformation of geopolitical landscape into the decades of American prosperity, thriving and freedom. Apart from war with terrorism, there was another vector in foreign policy and it was spread of democracy in the world along with protection of civil rights.

Key words: doctrine, foreign policy, the USA, G.W. Bush, the national security strategy, doctrinal foundation of the U.S. foreign policy.